

ØDELEGGELSE: En gutt manøvrerer seg gjennom ruinene i Jabalia nord på Gazastripa.

FOTO: BASHAR TALEB, AFP/NTB

UKAS BOK

Pankaj Mishras nye bok viser at unnfallenhet har blitt en ryggmargsrefleks i Vesten.

Forrådt

Sjøl de av oss som har lite til overs for slike kåringer, har lagt merke til at lister over vår tids fremste tenkere eller intellektuelle alltid inneholder navnet Pankaj Mishra. Han skriver både sakprosa og skjønnlitteratur, og hans skarpe essays er å finne i ledende aviser og magasiner verden over. Bøkene er oversatt til et mangfold av språk, og på norsk har Solum Bokvennen gitt ut «Raseriets tidsalder» (2018). Nå er samme forlag betimelig ute med «Verden etter Gaza».

Bakgrunnen for den nye boka er at Mishra i fjor var invitert til å holde et foredrag ved kultursenteret Barbican i London, men blei kansellert da det blei kjent at han ville formidle sine reaksjoner på okkupasjon og krigsforbrytelser i Gaza. Foredraget blei isteden trykt i sin helhet i London Review of Books i fjor, og er nå betydelig utvidet og oppdatert i bokform. Boka bygger på omfattende studier, men har langt på vei beholdt det muntlige og direkte språket. Han kan også trekke på egne holdninger, som starta med Israel-romantikk og plakat på gutterommet av forsvarssjefen Moshe Dayan under 1967-krigen. Vendepunktet kom så seint som under et besøk i Israel og på Vestbredden i 2008, som var et møte med okkupasjon og bosetteres rasistiske forakt for dem som blei jagd vekk fra sine eiendommer.

Som en som lever av å skrive, forteller Mishra at han kjente en forpliktelse til å formidle i ord sin dype fortvilelse over den unnfallenheten, iblant også støtte til Israel, som kjennetegner mesteparten av masse-

mediene, ledende politikere og store deler av akademien i den vestlige delen av verden. Hans viktigste anliggende er derfor å sette okkupasjonen inn i en større historisk og global sammenheng. Bare slik mener han det er mulig å forklare etisk og intellektuell abdisering i USA og Europa, der folkerett, internasjonale konvensjoner og krigens humanitærrett åpenbart er satt til side. Det ser også ut til at grensene mellom det å være tilskuer, medansvarlig og medskyldig blir stadig mer uklare.

Med sin indiske bakgrunn ser Mishra det som sin oppgave å vise oss hvorfor reaksjonene på krig og folkemord er så forskjellig hos land i Nord og land i Sør, og det er særlig her boka bringer fram nye – og nødvendige – perspektiver. Mens det i vår del av verden er vanlig å legge vekt på kald krig og Murens fall som hovedlinjer i historien etter 1945, mener Mishra at det er avkolonisering, anti-imperialisme og kamp mot hvit overhøyhet som ligger fremst i minnet hos flertallet av klodens befolkning. Israel blei en stat på samme tid som kolonifrigjøringa i Asia og Afrika, og bidro dermed til å gi kolonialisme, fordriving av lokalbefolkninga og rasistisk avhumanisering et

forlenget liv. Dette forsterkes av at dagens Israel er opptatt av å identifisere seg som en del av Europa, samtidig er det de gamle imperiemaktene som er de viktigste militære, økonomiske og ideologiske støttespillere. Mishra finner det derfor naturlig at det nettopp er Sør-Afrika som har brakt spørsmålet om folkemord inn for Haag-domstolen, det er et land som ikke har vanskelig for å gjenkjenne apartheid som system. Det hører også med til historien at Israel var en av rasistdiktaturets viktigste allierte, og at de blant annet samarbeidet om utvikling av atomvåpen. I et nylig intervju trekker Mishra frem at det også er klare forskjeller mellom de to statene. South Africa Defence Force sendte aldri avanserte bombe-fly, raketter og droner med dødelig last mot de afrikanske reservatene. Her ville det ha vært interessant om han hadde diskutert likheter og forskjeller mellom African Congress (ANC) og Hamas, en bevegelse som knapt er til stede i boka.

En annen forklaring på vestlige ryggmargsreflekser, som gir Israel rett til å gjøre som de vil, finner Mishra i forsøkene på legitimere landets handlinger gjennom henvisning til nazismens folkemord. Det er et av hans sentrale poenger at minnekulturen omkring holocaust (eller Shoah) har blitt mer framtrødende i de siste tiåra, noe som også kommer til uttrykk i organisasjoner og museer som definerer kritikk av dagens Israel som antisemittisme. Han ser derimot at forsøkene på å sette likhetstegn mellom den israelske staten og interessene til jøder over alt i verden gir grobunn for antisemittisme. Her løfter han fram mange intellektuelle som advarer nettopp mot dette, deriblant Hannah Arendt, Primo Levi, Jean Améry og Zygmunt Bauman. Mishra merker seg også at støtten til Israel nå er sterk i høyreekstremer miljøer hvor antisemittismen tradisjonelt har stått sterkest, og ser det i sammenheng med at Netanyahus regjering er lett å forene med ei mer generell etnonasjonalistisk og rasistisk vending.

Hvordan blir så verden etter Gaza? Mishra ser konturene av et globalt Sør som utfordrer dem som gir Israels brudd på internasjonale normer sin forbeholdne støtte. I tillegg setter han sitt håp til de voksende protestene, som får palestinere til å føle seg mindre ensomme og forrådt. Her er han i knappeste laget, men han vil sikkert utdype dette nærmere i nye artikler, foredrag og bøker.

La det også være sagt at Mishras utfordrende, inntrengende og elegante språk er godt ivarett av Christian Rugstad, en av våre beste og mest erfarne oversettere.

Tore Linné Eriksen
bokmagasinet@klassekampen.no

SAKPROSA
Verden etter
Gaza
Pankaj
Mishra
Oversatt av
Christian
Rugstad
Solum
Bokvennen
2025, 295
sider

mennene – jeg
venn alle mine meg
kjæreste mine kjoler
elsker
lærer
kollega

Kolofon
Forlag

Grensene mellom tilskuer, medansvarlig og medskyldig blir stadig mer uklare.